

Védett kincstári erdők erdészeti vezetőinek országos konferenciája

Rendező: Mecseki Erdészeti Rt.

Több mint 120 szakember regisztráltatta magát a megnyitó előtt. **Dr. Varga Szabolcs** rövid köszöntője után

Halász Gábor főigazgató

az ÁESZ vonatkozó adatait ismertette. Kiemelte, hogy csak az érintettek kölcsönös megegyezése alapján alkalmazott irányelvek a legjobbak. **Gerely Ferenc** hozzászólásában a készülődő erdőrendezési szabályzat véleményezésének lehetőségét kérte. **Fejes Dénes** úgy érzi, hogy az üzemtervek a védett területeken teljesen súlytalanok.

Dr. Szabó Sándor igazgató

a *Természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezelése a Duna–Ipoly Nemzeti Park területén* c. előadását fokozott figyelem kísérte. Emlékeztetett, hogy feladatuk a hatósági jogalkalmazás, és nem jogalkotás. Magyarország természetvédelmi és környezetvédelmi állapota közepesnek értékelhető. A minősítő listát Svájc vezeti, mi a 16. vagyunk. Emlékeztetett, hogy az erdőtervényben több passzus is a védelemről szól. *Érdeklődés esetén a természetvédelem elsőbbsége érvényesül.* A törvényt a Parlament ellenszavazat nélkül fogadta el. A kezelési tervet már kipostázták tárcaközi egyeztetésre. Felhívta a figyelmet a védett erdők kezelésével kapcsolatos pályázati lehetőségekre.

Dr. Bartha Dénes egyetemi tanár (Soproni Egyetem)

a *Védett erdők kezelésének, kezeletlenségének problémái* c. diaképekkel illusztrált előadás során kiemelte, hogy a természetvédelemnek a mai erdőkép fenntartása kiemelt célja kell hogy legyen. Erdőrészt szinten kell a kérdést kezelni, míg adott területeken a tájképi összhatás a fontos.

Fejes Dénes hozzászólásában megemlítette, hogy a használónak nem áll érdekében a küszöb alatti erdőket „győtörni”.

Margescu Tamás emlékeztetett arra, hogy a Natura 2000. – amely EU jog-

szabály – felsorolja a védendő erdőtársulásokat.

Hardy László (Állami Erdészeti Szolgálat, Pécs)

Az *erdőfelügyeleti munka sajátosságai védett területen* c. előadásában elmondta: gyakorlatlanságunknak tudható be, hogy a törvények kapcsolódási pontjai nem elég simulékonyak. Felhívta a figyelmet a keményfás ligeterdőkben keletkezett károokra. Ez ügyben hatékony összefüggést sürgetett.

Dr. Kárpáti László igazgató (Fertő-Hanság Nemzeti Park)

előadásának címe: *Nemzeti parki erdők kezelése.* A tőle megszokott, élvezetes retorikával kifejtett gondolatokból néhányat. A magyar ember nem nagyon szerette az erdőt. Kivétel talán a székelység. Megmaradtunk a tölgy régióban. Sajnálja a befásított kopárokat, sőt egyedüli látványtól fosztottuk meg magunkat a futóhomok teljes megkötésével. Lehet, hogy „többet hozna a konyhára az eredeti állapot látványa”. A Hanság is megoldandó probléma, éppúgy, mint a Soproni-hegység fenyvesítésének gondja és következménye. A gyönyörű diák vetítése közben mértéktartásra hívta fel a figyelmet.

Dr. Mészáros Károly egyetemi docens (Soproni Egyetem)

Az *erdők védelmével kapcsolatos közgazdasági kérdésekkel foglalkozó előadással* a rendezvény első napja véget ért.

Kényes az egyensúlyozás a természetvédelem és az erdőgazdálkodás elvárásaiban

A második nap terepi bemutatóval indult, ahol a pécsi TV torony alatt lévő Kisréti erdők felújításának problémáit és társadalmi előkészítését szemlélhetjük

Papp Kálmán erdészeti igazgató

kalauzolásával. Az erdészeti munkák halaszthatatlanságára hatalmas demonstrációs táblán olvasható szöveg hívta fel a figyelmet:

„*Kedves Erdőjáró Barátunk! A Kisréti-Kantavár környékén fekvő erdők túlnyomó része idős kocsánytalan tölgyes. A századforduló táján itt tarvágással kitermelték az erdőt, majd a területet magára hagyták. A kivágott fák tuskóiból többnyire csoportosan sarjak növekedtek. Ezért látunk gyakran erre-felé egy tőről két-három felé ágazó fák, megvastagodott, beteg tuskóval. Ezen fák életképessége, minősége gyenge és helyzetüket tovább nehezíti, hogy a területen a talaj termőrétege vékony és vízellátása gyenge. Mindennek következtében már látható a fák elöregedése, kiszáradása. A folyamat megállíthatatlan és egyre több balesetveszélyt jelent az erdőben járókra.*

1996 őszén különlegesen jó minőségű és nagy mennyiségű makk termett a területen, aminek köszönhetően hektáronként közel 500 ezer tölgy facsemete

indult növekedésnek. Így jó esély nyílt arra, hogy az elöregedett sarjeredetű erdő helyén egy sokkal jobb minőségű, mageredetű, kétszáz évig is egészségesen fejlődő új tölgyest neveljünk. Ahhoz, hogy a mageredetű csemetéből erdő növekedjék, szükséges az elöregedett sarjerdő kivágása.

Tekintettel arra, hogy a Kantavár és Kistrét környéke kedvelt kiránduló- és üdülőhely, a fakitermelést kis területű, mozaikszerű vágásokkal indítjuk. Közöttük 20-40 méteres védősávokat hagyunk a terület látványának megőrzése érdekében.

A rendkívül gazdag facsemete állomány és szakmai hozzáértésünk garancia arra, hogy ezeken a területeken néhány év múlva fiatal erdőben gyönyörködhetünk.

Mecseki Erdészeti Rt."

Délután folytatódtak az előadások.

Dr. Papp Tivadar erdőállomány gazdálkodási igazgató (MEFA Rt. Pécs)

A természetvédelemről szóló törvény az erdőgazdálkodási gyakorlatban c. vetített képes előadásában kiemelte, hogy nagyon fontos a természetvédelem és az erdőgazdálkodás kérdéseinek eldöntésekor az, hogy milyen fázisban kezdjük az egyeztetést. A megoldásoknál a fahozam tartamoságát nem téveszthetjük szem elől.

Gencsi Zoltán ügyvezető igazgató (Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző KHT)

A Hortobágyi Nemzeti Park és a Nyírerdő Rt. kapcsolata c. előadásában a debreceni Nagyerdő felújításának szerető ágazó gondjairól beszélt. A legfontosabb, hogy a fahasználati munkák előtt a közvéleményt tájékoztassuk minden részletről. Csak így kerülhetjük el az összecsapásokat. Akkor már védekezniünk kell. A szépszájú hozzászóló az előadás kapcsán tulajdonosi kezelői, finanszírozási kérdéseket feszegettek. Volt aki a KHT szerepét afféle trójai

falóhoz hasonlított, jelezve a nemzeti parkok esetleges jövőbeli szerepét.

Fejes Dénes vezérigazgató helyettes (MEFAG Rt. Eger)

A természetvédelmi törvény hatása a Mátra-Nyugatbükki Erdő- és Fafeldolgozó Rt. tevékenységére c. előadása során az ízig-vérig gyakorló erdész szakember előadását hallhattuk. A „hollét határozza meg a tudatot” kijelentésével utalt a szakmai kérdésekben való eseti bizonytalankodásokra. A törvényeket előre írják, amit nem biztos, hogy a természet törvénye figyelembe vesz. A muflon javasolt kiirtásának még a gondolata is heves ellenállásba ütöközt a Parlament egyes képviselőinél. Nehéz úgy eredményt elérni, hogy az érintett tárcák vezetői jószereivel csak a megnyitókön vannak ott. Elmondják kinyilatkoztatásszerű mondanivalóikat, aztán távoznak ahelyett, hogy a terepi bemutatóhelyeken vitatnánk meg az érveket, ellenérveket. Az igaz – mondotta az előadó –, hogy „interneten nem csíp a szúnyog”. Jó lenne, ha a gondok megoldására csak alapos ismeretek birtokában lévő szakemberek tennének javaslatot. Minden szinten.

Nyúl Bertalan osztályvezető (Gemeni Erdő- és Vadgazdaság Rt.)

A gazdálkodási ellehetetlenülés c. előadásában ismertette a természetvédelem köztéttségei miatt az Rt. nehéz helyzetét, amelyet a jelenlévők különféle képpen értékelték.

Sere Ferenc hozzászólásában kérte a jelenlévőket, hogy ne egymás torkának essünk, hanem az ésszerű megoldásokra törekedjünk.

Szakács István erdészeti igazgató (BEFAG Keszthelyi Erdészet)

A természetvédelmi törvény hatása a Keszthelyi erdészet tevékenységére c.

előadás a háromnapos rendezvény céljának legjobban megfelelő előadások egyike volt. Tételelesen elemezte területének helyzetét.

Dr. Péti Miklós hozzászólásában arra hívta fel a figyelmet, hogy a százéves ciklussal dolgozó „munkahelyeken” több türelmet kell tanúsítani az optimális állapot kialakításához.

A másnapi **terepi programon** is még majd száz fő volt jelen. Erdőfelújítás, vágásbesorolás és egyéb gazdálkodói tevékenység a Kárászi Erdészetnél, amelynek 94%-a természetvédelmi területen fekszik, volt a bemutatók témája.

Terepi vezetők: **Miszlang Lajos** osztályvezető (ÁESZ, Pécs), **Lehoczky István** erdészeti osztályvezető (Duna-Dráva Nemzeti Park), **Szőnyi János** erdészeti igazgató (MEFA Rt. Pécs, Kárászi Erdészet).

Dr. Papp Tivadar kalauzolta végig a terepen az érdeklődőket, ahol az egyes állomásoknál heves vitával és aktív részvétellel simultak egymáshoz az erdészek és természetvédők érvei, véleményei. Összességében megállapítható, hogy profi módon szervezett a Kárászi Erdészet, és nagyszerű tanulságok levonására alkalmas rendezvény volt.

A konferencia célja, hogy az elmúlt év tapasztalatait összegezze, megfogalmazza azokat az ellentmondásokat, amelyek gyakran csak egy-egy törvény alkalmazása során derülnek ki, továbbá segítséget nyújtson az egységes értelmezéshez, megoldást keressen azokra a feladatokra, amelyeket a társadalmi elvárások megváltozása hozott magával és a törvények is megfogalmaztak, érvényesült.

Sokat veszítettek azok az érdekeltek, akik nem voltak jelen. Talán legközelebb.

Pápai Gábor

DR. VÁRHELYI ISTVÁN

Erdőgazdálkodás a magántulajdonú erdőkben

Hazánkban jelenleg több mint 1 millió ha az állami tulajdonú erdőterület, és a privatizáció során közel 3/4 millió ha erdőállomány került/kerül magántulajdonba. Az erdőgazdálkodás ez idő tájt tehát két alapvető szektorban működik. A magántulajdonú erdőkben viszont még csak kialakulóban van az erdőgazdálkodás. Ez utóbbi szektor rendszeres, folyamatos kutatása szükséges most, és tudományos igényű elemzéssel a tapasztalatokat és a további lehetőségeket publikálni kell.

Általános következtetések

A kárpótlás foganatosítása során mintegy 724 ezer hektár erdőterületet privatizálnak, illetve ilyen nagyságú földterületen az erdőtulajdonos megváltozik (az erdő gazdát cserél).

Az ország összes erdőterületének mintegy 43-45%-a kerül majd véglegesen magántulajdonba (ún. tulajdonosi nevesítésre). Ez az ún. magánosítás azonban még nem ért véget, most is tart. Eléggyé lassú a tényleges birtokbaadás folyamata. Ezért tejjességgel a privatizáció mértéke még nem állapítható meg. Rendszeres felmérésekkel a folyamatos számbavétel megtörténik, tehát aránya megismerhető.

Az 1997. első negyedévi nyilvántartási adatok szerint eléggyé jól látható, hogy milyen nagyságú magánerdő-terület rendezett tulajdonilag, vagyis a tulajdonos oldaláról „működőképes”. (A Tulajdoni Lap minimálisan földhivatali széljegyzettel ellátott.)

Országosan 724 ezer (100%) hektárnyi privatizálásra kerülő erdőterületből 327 ezer ha (45%-a) működőképes struktúra. Tehát alig felénél tart a tényleges magánosítási folyamat (és 55%-a ilyen szempontból működőképtelen struktúra). (A rendezetlen tulajdonú, átalakulás alatt álló, de működőképes régi szövetkezetben lévő erdőterület 75 ezer hárál együtt, az összes magántulajdonba került erdő 327 ezer hektár).

Az is megállapítható, hogy a ténylegesen magántulajdonba vett erdőterületen (ami működőképes) a tulajdonosi kör rendkívül heterogén összetételű. A folyamatos, a tényleges erdőgazdálkodásra, gazdálkodói szervezetre vonatkozóan velük megállapodni igen nehéz, sokszor rendkívüli erőfeszítést követel. Bizonyítja ezt az, hogy a rendezett tulajdonú magánerdő-területből új típusú erdőgazdálkodási struktúra 252 ezer hektáron van kialakulóban. (Ebből a társult gazdálkodói szervezet 144 ezer hektáron jött létre.)

A gazdálkodói szervezet kialakítása és ösztönzésének tennivalói főleg az Állami Erdészeti Szolgálat (ÁESZ) területi igazgatóságaira hárul (másra is, pl. a civil szervezésű érdekképviseleti szervezetekre). Az Igazgatóságok igen leterheltek, átszervezésük is most történik. Jelenleg 53 ezer különböző kérelem vár elbírálásra. Szinte az ellehetetlenülés határához érkeztek.

A jelenlegi 1/4 millió magántulajdonost figyelembe véve tehát jobb feltételekre (személyi, anyagi, de átfogó modern számítógépes nyilvántartási technika működésére is) van szükségük. Hasonló a túlterheltség a Földhivatalokban is.

Okokról, gátló tényezőkről, problémákról

A/ A magántulajdonú erdőgazdálkodás beindulása lassú ütemének alapjában véve objektív és szubjektív okai egyaránt vannak. A gátló tényezőkön – többek között – az alábbiak sorolhatók fel (a legfontosabbak közül ötöt).

Az első ok a folyamat lassúsága, amely nagyrészt visszavehető az egész agrárszféra átalakulására. (Erről több publikációban, előadásban is, de az agrárprogramban is és az „EU csatlakozás-piacépítés” c. konferencián is szó volt – (pl. az alacsony színvonal, az elaprózódott birtokszerkezet, a támogatások alacsony színvonala, a termelők piaci alkupozíciója, a falusi munkanélküliség stb.). Ezeket a kérdéseket a szakemberek ismerik, illetve már közismertté váltak.

A másik ok az eltérő gazdálkodói struktúra a magán mező- és erdőgazdaság pályáját illetően, amelyből megállapítható, hogy:

- a mezőgazdaságban a termőföld nagy részén nagyüzemi méretekben (gazdasági társaságok, szövetkezetek) gazdálkodnak (a gazdálkodók magját a diplomás agrárszakemberek alkotják), és csak 1/3-ában művelik meg egyénileg a földet. (Ezek a földművelők szakmai ismereteket illetően nem analfabéták, tehát kevesebb szaktanácsra is van szükség).

- Az erdőszetben a már nevesített tulajdonú magánerdő-területen nagyobb részt egyénileg gazdálkodnak, leginkább szakértelem nélkül. A volt erdőszeti ágazatvezetők pedig munkanélkülivé lettek, nemigen válhattak a magántulajdonú erdőkben a gazdálkodás magjává. Sokan idegenkednek a társas, a közös erdőgazdálkodástól.

A harmadik ok az eltérő lehetőségek és a sajátos helyzetük, amelyek leginkább gátló tényezőként jelentkeztek, például:

- a mezőgazdaságban a nagyüzemi méretű gazdálkodáshoz rendelkezésre állt a technika, a géppark és a szükséges szakember is;

- az erdőszetben az új magánerdő-tulajdonosok többsége nem rendelkezik megfelelő szaktudással és semmilyen technikával. Sőt speciális erdőszeti géppark sem jutott nekik. A magánerdő tehát géppark nélkül maradt. A privatizációt követően az erdőszeti ágazatvezetők haszonbérlettel sem, szolgáltatásokkal sem válhattak a magánerdő-gazdálkodás élharcosaivá. Az erdőszetben tehát a magángazdálkodás sok vonatkozásban (szakértelem, technika stb. tekintetében) magára maradt.

A negyedik ok, hogy az erdőszetben a magánszféra a gyakorlatban sajátos elvek és szemlélet szerint működik. A magánerdő-gazdálkodók csak akkor kezdték (kezdik) el ténykedésüket, ha volt (van) fakitermelési lehetőségük (ezzel hasznuk is). Viszont ezzel szemben az erdőfenntartásban a halogatás a jellemző. (Sajátos az a szemlélet, hogy majd magától nő az erdő.) Sajnos a falopások után üresen maradt földterületen még inkább elmarad az erdőfelújítás (nincs bevétele). Egyre több helyen tapasztalható a permanens erdőművelési tevékenység hiánya.

Az ötödik ok a zsebszerveződések. Sok helyen szinte lehetetlennek teszik a gazdálkodói szervezetek létrehozását. (Sok-

szor „cselekvőképtelenség” következik be a potenciális erdőtulajdonos tekintetében. Sokan nem akarnak adózni stb.)

Jelentős (a zsebszerződések által) Nyugat-Magyarországon a külföldiek *erdő-elővásárlási lehetősége*.

(A zsebszerződésekről 3 év után lehet majd tudomást szerezni, akkor kerülnek azok a földhivatalokhoz.)

B/ Egyéb problémák is vannak, amelyek a magánerdőgazdálkodást, illetve annak kibontakozását nehezítik. Ilyenek – felsorolásszerűen – például:

– A tulajdonrendezés akadozása, a *résztulajdon* esetében az ún. tulajdonosi nevesítésnél tapasztalható halogatás (pl. a tsz-vezetés részéről).

– A *földhivatalok lemaradása* a tulajdonváltás regisztrációjában. A gyorsabb nyilvántartásba vételhez nincsenek meg a szükséges feltételek.

– Az egyes térségekben, megyékben az ÁESZ Igazgatóságok és földhivatalok között gyenge, hiányos az együttműködési készség.

– A magánerdő-tulajdonossá vált emberek *szakmai ismeretének hiánya*, azok *elsajátításának* lassúsága, sőt a szakmai ismeretek átadása szervezeti hovatartozásának bizonytalansága.

– A bonyolult *támogatási és adminisztrációs rendszerek*, a hitel, az előfinanszírozás lehetőségének hiánya.

– A *túl rövid haszonbérleti időtartam* és annak aranykoronán alapuló, illetve ahhoz kötődő szerződések is többször problémát jelentenek.

– A megfelelő *közbiztonsági rendszer* kiépülésének lassúsága, az erdő őrzésének hiánya (lehetőségek a falopások, amely évente 150 ezer m³-re becsülhető, egyes felmérések alapján).

– A *közös képviseleti forma* bizonytalan jövője, annak lehetősége, illetve az ezzel kapcsolatos szabályok nem egyértelműek stb.

Összefoglalva

1. A *magánosítás*, a tulajdonreform az erdőgazdálkodásban a vártnál, a tervezettnél *hosszabb folyamatnak bizonyul*. *Befejezése* az eddig eltelt időhöz (1992-1997) képest – ha így halad tovább – még hasonló időtartamot vehet igénybe. Ezáltal jelentős területen a „már nem” és a „még nem” gazdálkodói szándék érvényesül. Tehát a valóságos tulajdonosok hiánya az időszakos gazdátlanok továbbra is tapasztalható lesz. A *lassulást* sok *objektív és szubjektív tényező* okozza.

2. A *magánerdő-gazdálkodásban a problémák* rendkívül sokrétűek, szerteágazók. Az alapvetők közül jó néhányat nemcsak felsoroltam, hanem lényegüket is kifejtettem. Lehetett volna *még olyanokat is felsorolni*, mint a terület elaprózódása, a tulajdonosok egy részénél az erdővagyon azonnali felélésének szándéka, a kárpótlási és a földkiadó bizottságok határozatainak hibái, az adatkiegészítések, a hiánypótlások, a fellebbezések és azok intézésének késedelmé, az erdészeti tevékenységhez a határozatok kiadásának elhúzódása stb.

A folyamatos *erdőkezelés és -védelem hiányában* még jelentősek a rendezetlen, nyitott *kérdések* és problémák. Az erdészeti hatóság, ÁESZ igazgatóságai sokszor túlmunkában is igyekeznek segíteni a magánszférában a gondok enyhítését, megoldását. Jó megoldásnak látszik, hogy egyes ÁESZ területi igazgatói jogköröket delegálnak e téren az erdőfelügyelőknek (így is gyorsítható az ügyintézés).

3. Némi *kilendülés* észlelhető, tapasztalható: így pl. a működképes tulajdonú magánerdő-gazdálkodóknál. Bizonyítható az, hogy egyrészt: a *fakitermelési lehetőségeket* a korábbi 35%-os aránynál *jobban, közel 50%-ban használják ki országosan és a megyében is*. Másrészt: az *új erdőtelepítések visszaesése megállt*, és mennyisége az utolsó két évben az 1989-1990-es évek nagyságrendjét érte el.

4. A magánerdő-gazdálkodás *helyzetét és távlati lehetőségeit* vizsgáló tudományos munka megindult, rendszeressé, folyamatossá kezd válni, szükséges azonban kiszélesíteni az egyetemen, az ERTI-ben (kutatóintézet), és az ÁESZ-nél. A permanens kutatási munka (a felmérés) tapasztalatainak hasznosítása nélkülözhetetlen a továbbiakban a magántulajdonú erdőkben a gazdálkodás előrehaladásához.

Javaslatok

1. Javítani szükséges a *működési feltételeket*, mind az államigazgatási szervek, mind a gazdálkodók esetében (utóbbinál hatékony támogatási rendszerrel stb.).

2. Fel kell gyorsítani (pl. jogszabály-módosítással is) a *részaránytulajdon nevesítését*. Határidőket már megállapítottak (június 30., szeptember 30., december 31.), de azok teljesítése eléggé bizonytalan, kérdéses.

3. Irányelvekben – legalább minimum mértékben – meghatározandók az *egyéni erdőgazdálkodás rendező elvei* (az engedélyezéseknél, a működési lehetőségek tekintetében stb.).

4. Megvizsgálandó annak lehetősége, hogyan lehetne az ún. „*zsebszerződések*” legalizálni, illetve a három év előtti nyilvántartásukat eszközölni.

5. A magánerdők *haszonbérbe adását* jogszabályilag értelmezni és pontosítani, aktualizálni szükséges.

6. A *közös képviseleti formát* újból megvizsgálni, és a jövőbeni szerepüket ténylegesen tisztázni kell.

7. Szükséges a szakhatósági hozzájárulások kiadását is gyorsítani az erdőgazdasági tevékenység megindításához (pl. a feltételek javításával és bizonyos döntési jogkörök decentralizálásával).

8. A társult erdőgazdálkodás „felülről való szervezését” is segíteni kell (pl. faluerdősz-hálózattal, szaktanácsadással, képzéssel). Ennek rendszerét célszerű minél előbb kialakítani és működtetni.

9. A megkezdett *kutatások* továbbfolytatása empirikus módszerekkel és különösen a nem számszerűsíthető tapasztalatok, vélemények felmérése és elemzése egzakt megközelítéssel. (Alig van még tudományos igényű kutatási eredmény, tehát a kutatás kibontakoztatható és permanenssé tehető.)

A magánosítás folyamata még tart. Az egyes erdőterületek privatizációjának lebonyolítása eléggé elhúzódik. A tulajdonviszonyok szerinti arány azonban átalakulóban van. A privát tulajdonú erdőkben több mint 600 ezer db parcella keletkezett, vagyis eléggé felaprózódott. Állami tulajdonban maradt az erdők közel 60%-a.

A privatizálásra kerülő erdőknek (180 ezer hektár államinak és 550 ezer hektár tsz-erdőnek, összesen 730 ezer hektár erdőterületnek) csak 45%-a ami most működképes, tulajdonilag rendezett. A helyzet ilyen alakulásának okait, problémáit igyekeztünk körvonalazni, a fontosabb gátló tényezőket is felsorolni, és megtettük a továbbiakra vonatkozó javaslatunkat.

Napjaink erdőbirtok-viszonyai Romániában

Az 1996-os országos statisztikai adattár szerint Románia területének 28,6%-a, 6369 ezer ha az üzemtervezett, államilag kezelt erdő. Ezenfelül a nem állami, erdős terület (fás legelők, szélvédő sávok stb.) 435 ezer ha, tehát Romániában összesen 6804 ezer ha erdő van.

Az egy lakosra eső erdővel borított terület 0,29 ha/lakos, ezzel Európában Románia a 11. helyre tehető. Az erdők átlagnövedéke 3,6 m³/év/ha, ebből számítva a kitermelhető fatömeg 22 millió m³ évente.

1948-ban az akkori Román Népköztársaság Alkotmányának megfelelően az erdőket is államosították. Államosítás előtt az erdőbirtok tulajdon szerinti megoszlása a következő volt:

állami erdő	1814 ezer ha	28,8%
községi erdő, közbirtokosság (7125 tulajdonos)	2578 ezer ha	
egyházak, iskolák (2268 tulajdonos)	321 ezer ha	
bankok, vállalatok (69 tulajdonos)	156 ezer ha	
jogi személyek összesen	3055 ezer ha	48,5%
természetes személyek (494 986 fő)	1430 ezer ha	22,7%

1945-ben a magántulajdonban lévő erdők területi megoszlása:

10 ha alatti (173 254 tulajdonos)	448 500 ha	22,0%
10-200 ha között (8536 tulajdonos)	500 792 ha	24,0%
200 ha fölött (2289 tulajdonos)	1 092 436 ha	54,0%

A 18/1991. számú földtörvény a régi tulajdonosoknak 1 ha-ig juttatta vissza az erdőt, így mintegy 500 ezer természetes személy kapott vissza kb. 350 ezer ha-t, átlagban 0,7 ha/tulajdonos. A földtörvény módosításáról és kiegészítéséről szóló 169/1997. számú törvény szerint a természetes személyek vagy leszármazottaik kérhetik az államosított erdeik visszaadását az egy ha-on felül is, családonként maximálisan 30 ha-ig. A volt közbirtokosok vagy leszármazottaik, a községek és városok a korábbi igazolt tulajdonjoguk felső határáig, az egyházak és oktatási intézmények 30 ha-ig igényelhetik vissza erdeiket. Ez utóbbi törvény 1997. november 4-én lépett hatályba. A volt tulajdonosok, illetve leszármazottaik igényüket 90 napos határidőn belül nyújthatják be, ezzel párhuzamosan a Vízügyi, Erdészeti és Környezetvédelmi Minisztériumnak meg kell alkotnia a magánerdők kezeléséről szóló törvényt.

Az eddig ismertettek alapján a jelenlegi erdőbirtokviszonyok a közeljövőben gyökeresen megváltoznak. Ennek ellenére az erdészetben évszázadok óta alkalmazott tartamos erdőgazdálkodás elvét nem lehet, nem szabad elvetni. Ez annyit jelent, hogy a kitűzött erdő-jövőkép szerint úgy igyekeznünk gazdálkodni, hogy a megcélzott jövőképhez közelítsünk, de természetesen az erdő közel egyenletes faanyag-hozamáról és egyéb szolgáltatásairól még átmenetileg sem mondhatunk le. A célállapot elérése természetesen

nagyon hosszú folyamat, mivel az erdőgazdálkodásban a vágásforduló általában meghaladja a 100 évet.

Tartamos erdőgazdálkodást csak nagy területen, és egy tömbben lévő erdőtestben lehet folytatni. Ahhoz, hogy egy közösség tagjai mindenkor részesülhessenek az erdő faanyagából, az erdő teljesíteni tudja mindenkorai védelmi és szociális szerepét, szükséges az adott erdős területen folytatandó egységes és tartamos erdőgazdálkodás. Ez azt jelenti, hogy ha azt akarjuk, hogy unokáinknak is maradjon madárdaltól hangos erdő, akkor azt a jövőre is gondolva, célszerűen és közösen kell kezelni. Ezért előbb-utóbb elkerülhetlenné válik a magánerdő-gazdáknak valamely társas erdőgazdálkodási formába való tömörülése. Ezen jogi személyeknek (erdőtársulások, szövetségek, közbirtokosságok, részvénytársaságok stb.) meg kell alkotniuk saját szabályzataikat, létre kell hozniuk elnökségüket, kuratóriumukat. A kuratóriumokba, elnökségekbe ajánlatos szakembereket (erdésztechnikust, erdőmérnököt), tanácsadókat (jogászt, közgazdászt, pénzügyi szakembert) is beválasztani. Nagyon fontos, hogy minden kuratóriumi tag feddhetetlen múltú, talpig tisztességes és lojális legyen. Az így kialakított jogi személy erősebb partner lesz majd a gazdasági szférában, a pályázati rendszerben, nagyobb súllyal tud részt venni a faanyagbörzén, lehetősége lesz gépsorok beszerzésére, a feldolgozóipar fejlesztésére. A kitermelt faanyagra alapozó regionális gazdasági fejlődés alapvető követelménye ugyanis a feldolgozóipar létrehozása. A székely ember tragédiája, hogy elkótyavetyéli fáját, azt mint nyersanyagot adja el. Ha Székelyföldről nem rönk vagy deszka formájában, hanem ajtóként, ablakként, lambériaként, bútorként kerülne értékesítésre a faanyag, akkor természetesen több pénz maradna helyben.

1995 novemberében hatalmas szélvihar döntött le többmillió köbméter fát – zömében lucfenyőt – Hargita, Kovászna és Maros megyékben. A szélöntés következményeként feldolgozandó famennyiség akkora volt, hogy azt még a harmadik évben, 1998-ban is termelik. Ezt az óriási mennyiséget csak helyi erővel nem lehetett feldolgozni, így más megyékbeli állami és magán fakitermelő vállalatok, vállalkozások is nagy fatömeghez jutottak megyéinkben. Ez természetesen, hiszen a helyi kapacitást meghaladó

faanyagot ha nem termeljük ki időben, azt óhatatlanul kórokozók és kártevők támadják meg, jelentősen csökkentve ezáltal a minőséget, ezzel együtt az eladási árat is.

Az erdők tulajdonviszonyainak változását megelőzte az 1995-ös széldöntés, így a szokásos mennyiséget meghaladó kitermelési jövedelem az állami erdészethez került. A károsított faanyag feldolgozásával ezekben az erdőkben jelentős túlhasználat történt, amely az üzemtervi gazdálkodás szerint drasztikusan csökkenti a közeljövőben kitermelhető fatömeget, tehát az erdőt visszakapó gazdáknak várniuk kell majd a nagyobb kitermelési lehetőségekre. Kérdés az is, hogy a közeljövőben a Székelyföldön jelentkező rönk- és fűrészáruigény a széldöntésből származó anyag feldolgozása, valamint a kivágott és felkaszított deszkakészlet elfogyása után kielégíthető-e majd a legális kínálatból. Fennáll és fokozódik ugyanis annak a lehetősége, hogy a széldöntésből származó fa minőségi romlása miatt a gazdák otthagyják az erdészet által bélyegzett, és ezzel értékbe helyezett fákat és a lábön álló egészséges, felbélyegezetlen fákat fogják levágni akár sajátjukból, akár a máséból vagy az államéból.

Félő, hogy fellépnek az üzérkedők az erdőterület-, faki-termelési jog-, rönk- vagy deszkafelvásárlók, az illegális papírokkal szállító kft.-k, a zavarosban halászók. A becsületes erdészek két tűz között vannak: egyik oldalról a rámenősebb gazdák követelik és hordják jussukat, engedéllyel vagy anélkül, másik oldalról az állam természetesen megköveteli az erdőtvényt betartását. A gazdák zöme – a szegény réteg – pedig továbbra is egyik napról a másikra, a feldolgozatlan rönk vagy körfűrészén vágott deszka eladásából él.

A 18/1991. számú földtörvény módosítására megjelent 169/1997. számú törvény időben megelőzte a három hónapon belül elkészítendő magánerdők törvényét és ezzel joghézagot teremtett. Ezért a politikai szervezeteknek, az erdészeti hatóságoknak, a helyi tanácsoknak, az állami és nem állami szervezeteknek komoly szerepük lesz a közeljövőben abban, hogy elkerülhessük – aktuálisan átalakítva a szöveget – **ne lássuk az erdőt a fától.**

BENKE JÓZSEF
erdőmérnök
(Székelyudvarhely)

Egy kis forrongás

még mindig van a vadászati törvény azon rendelkezése körül, hogy ezután kell meghatározni az egyes vadfajok fenntartandó legkisebb, és még fenntartható legnagyobb létszámát.

Egyes kutatók sok millió forintba kerülő kutatásokat tartanak szükségesnek a fentiek eldöntésére, míg mások az előző évtizedek tanulságainak a levonását tartják a legfontosabb és legcélszerűbb megoldásnak. Ez utóbbi módszer hívei szerint épp elég merényletet követtünk már el – hol a vadállomány, hol pedig az élőhelye ellen – legalább annyi haszna legyen mindennek, hogy okuljunk a tanulságokból.

Mind a két világháború után alaposan megcsappant a vadállományunk; a gímszarvas létszáma például mintegy tizenötezerre. A jelek szerint ez a drasztikus csökkenés még nem volt kárára a fajnak, mert néhány év alatt kiheverte ezt a nagy pusztítást, és a létszáma hamarosan a duplájára emelkedett anélkül, hogy a minőségében is romlást észlelhettünk volna.

A másik irányban akkor kezdődött a baj, amikor a létszám tovább emelkedett, valahová a hatvan- és a százezer közé. Olyan teher nehezedett az élőhelyeül szolgáló erdőre, ami már annak leromlásához vezetett. Az erdőgazdálkodók először a fiatalosokat kényszerültek kerítéssel védeni a vadtól, majd már a felújításra váró idős állományokból is ki kellett rekeszteni a vadat. Ezzel indult be az az ördögi kör, hogy a szűkülő élőhelyen egyre több növényevő nagyvad volt kénytelen megkeresni a mindennapi betevő falatját. Ez vezetett arra, hogy már olyan kártételekre is rákényszerültek, amelyek egyébként nem volt a szokásuk. A hajtások letördelése, a kéreg lehántása, a muflon taposása és a vad-

disznó turkálása elindította a talajlepusztulást, és elpusztított sok védett lágyszárú növényfajt.

A fentiekből minden további „kutatás” nélkül levonható az a következtetés, hogy például a gím esetében a 15-35 ezer közötti létszám sem a faj leromlását, sem az élőhelyét nem veszélyezteti. (Nincs szükség tehát kiszámolni a szarvas bendője és a facsémere rügye térfogatának a viszonyát, hogy hány rügy van az erdőben, és abból hányat szabad naponta bekebeleznie egy jó étvágyú szarvasnak.)

A magasabb létszámot tartani akarók a hangzatos „takarmányozással” indokolják a tervüket. Nem figyelve arra, hogy a vad először a legkedvezőbb táplálékot veszi fel, a makkot és a csemetéket éli fel, és csak azután megy az etetőhöz, ahol a magaslesen rendszerint egy puskás vár rá. A túlszaporított állomány csak az erdő tönkretétele után járul az etetőhöz.

A szarvas esetében egyébként azért bátorodom ilyen tág határokat javasolni (15-35 ezer), mert a gazdálkodó sokat tehet a terület eltartó képességének a fokozása érdekében. Például ha az erdőgazda kevesebb fát vág ki, a magasabb vágáskor révén több lesz a makkot termő öreg erdeje. Az összes fahasználat télire ütemezésével kiváló táplálékhoz juttatja a vadat a kivágott fák rügyeivel. A télen vágott fák tuskói pedig még éveken át dús sarjakat hajtanak, amelyek szintén segítenek a vadnak a téli, táplálékban szűkös időszakot átvészelni. Ha tehát az erdőgazda lemond a fatermés-kínálta maximális hozam kihasználásáról, másrészt vállalja a téli munka többletköltségeit, a jobb minőségű és dúsabb vadállománya révén összességében még nagyobb hozamot is elérhet az erdejéből.

Reményfy László